

Vec C-427/22

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

28. jún 2022

Vnútroštátny súd:

Värhoven kasacionen säd

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

21. jún 2022

Obžalovaný:

BG

Zástupca prokuratúry:

Värhovna kasacionna prokuratura

Predmet konania vo veci samej

Kasačná sťažnosť na Värchoven kasacionen säd (Najvyšší kasačný súd, Bulharsko) proti rozsudku druhostupňového súdu, ktorým tento súd potvrdil odsudzujúci rozsudok prvostupňového súdu. Týmto rozsudkom bola fyzická osoba odsúdená na trest odňatia slobody v trvaní troch rokov a prepadnutie časti majetku, pretože spáchala trestný čin vo forme živnostenského vykonávania bankových obchodov bez potrebného povolenia (tzv. „úžera“). Osoba mala dvom osobám poskytnúť sedem pôžičiek v celkovej výške 1 030 BGN (asi 525 eur) a dostať z nich úroky.

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ týkajúci sa výkladu článku 4 ods. 1 bodov 1 a 42 nariadenia č. 575/2013. Vnútroštátny súd žiada, aby bol návrh na začatie prejudiciálneho konania prejednaný v nalievavom prejudiciálnom konaní podľa článku 107 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

Prejudiciálne otázky

1. Má sa definícia úverovej inštitúcie uvedená v článku 4 ods. 1 bode 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 575/2013 z 26. júna 2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investičné spoločnosti a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012 vykladať v tom zmysle, že poskytnutie úveru musí byť realizované výlučne z prostriedkov prijatých od verejnosti ako vklady alebo iné návratné peňažné prostriedky, alebo úverová inštitúcia môže úvery poskytovať aj z prostriedkov z iných zdrojov?

2. Ako sa má vykladať obsah pojmu „nástroj, ktorý vydali orgány v akejkoľvek podobe a prostredníctvom ktorého sa udeľuje oprávnenie na podnikanie“ v zmysle článku 4 ods. 1 bodu 42 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 575/2013 z 26. júna 2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investičné spoločnosti a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012, a zahŕňa tak systém udeľovania povolení, ako aj systém registrácie úverových obchodov?

Ustanovenia medzinárodného práva

Dohovor o ochrane základných ľudských práv a slobôd, podpísaný 4. novembra 1950 v Ríme – článok 6 ods. 1

Predpisy práva Únie a judikatúra

Zmluva o Európskej únii (ZEÚ) – článok 6 ods. 3

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 575/2013 z 26. júna 2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investičné spoločnosti a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012 (Ú. v. EÚ L 176, 2013, s. 1) (ďalej len „nariadenie“) – odôvodnenie 5, článok 4 ods. 1 body 1, 26 a 42.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/36/EÚ z 26. júna 2013 o prístupe k činnosti úverových inštitúcií a prudenciálnom dohľade nad úverovými inštitúciami a investičnými spoločnosťami, o zmene smernice 2002/87/ES a o zrušení smerníc 2006/48/ES a 2006/49/ES (Ú. v. EÚ L 176, 2013, s. 338) (ďalej len „smernica“) – odôvodnenia 2, 42 a 97, článok 3 ods. 1 body 1 a 22, článok 9 ods. 1, článok 34, príloha I body 1 a 2.

Citované vnútroštátne predpisy

Nakazateľno-procesualen kodex (trestný poriadok; ďalej len „NPK“) – § 24 ods. 1 bod 1, § 347 ods. 1, § 348 ods. 1 bod 1 a ods. 2, § 354 ods. 1 body 1, 2 a 4, ako aj ods. 2 bod 2.

Nakazateľen kodex (trestný zákonník, ďalej len „NK“) – § 54 ods. 1, § 252 ods. 1.

„§ 252 ... (1) ... Kto bez príslušného povolenia vykonáva bankové, poisťovacie alebo iné finančné obchody, poskytuje platobné služby alebo vydáva elektronické peniaze, ak sa na tieto činnosti vyžaduje takéto povolenie, potresce sa odňatím slobody od troch do piatich rokov a prepadnutím až polovice majetku páchatel'a.“

Zakon za kreditnite institucii (zákon o úverových inštitúciách, ďalej len ZKI) – § 2 ods. 1, § 3 ods. 1 body 1, 2 a 3, § 3a ods. 1 až 5, § 13 ods. 1, § 24 ods. 1, Dopalnitelni razporedbi (doplňujúce ustanovenia), § 1 body 4 a 36.

Zakon za bankite i kreditnoto delo (zákon o bankách a poskytovaní úverov) (zrušený) – § 1.

Zakon za bankite ot 1997 (zákon o bankách z roku 1997) (zrušený) – § 1 ods. 5.

Zakon za zadalženiata i dogovorite (zákon o záväzkoch a zmluvách) – § 240.

Naredba № 26 ot 23 april 2009 g. za finansovite institucii (nariadenie č. 26 z 23. apríla 2009 o finančných inštitúciách) – § 2 ods. 1.

Krátke zhrnutie skutkového stavu a konania vo veci samej

- 1 Od apríla 2016 do septembra 2017 bol BG poslancom členom obecnej rady obce Kneža, okres Pleven. Tam bolo známe, že osobám v núdzi požičiava hotovosť za

úroky, čo mali vo svojich výpovediach na prvostupňovom súde potvrdiť početní svedkovia – vrátane tých, ktorí podobné pôžičky dostali. V trestnej veci nič nenasvedčuje tomu, že tieto prípady boli vyšetrované a že BG bol obžalovaný aj v týchto prípadoch. Obžaloba sa vzťahuje len na pôžičky, ktoré si vzali svedkyne KM a VC.

- 2 KM mala mať choré dieťa a finančné ťažkosti. Mala sa dozvedieť, že BG poskytuje úročené hotovostné pôžičky. V novembri 2016 od neho mala KM dostať pôžičku 100 BGN, ktorú mala vrátiť do jedného mesiaca s úrokom 50 BGN.
- 3 Ako zabezpečenie pôžičky si BG mal vziať debetnú kartu KM k jej bankovému účtu a k nej patriaci PIN kód. KM údajne ešte v tom istom mesiaci vrátila BG 150 BGN. V období od novembra do decembra 2016 si mala od BG vziať ďalšie dve pôžičky, jednu vo výške 100 BGN s úrokom 50 BGN a druhú vo výške 30 BGN s úrokom 30 BGN.
- 4 Dňa 16. decembra 2016 mal BG vybrať 150 BGN debetnou kartou KM a zvyšných 60 BGN mu KM mala zaplatiť v hotovosti. Nato mala KM dať v banke zablokovať svoju debetnú kartu, pretože BG jej ju odmietal vydať, keďže mu podľa jeho názoru stále dlhovala peniaze.
- 5 Aj VC mala byť vo finančnej núdzi. Mala sa dozvedieť, že BG poskytuje úročené hotovostné úvery, a získala na neho kontakt. V apríli 2016 od neho VS údajne dostala pôžičku vo výške 200 BGN s mesačným úrokom vo výške 80 BGN. Ako zabezpečenie toho, že mu budú vrátené peniaze aj s úrokom, si BG mal vziať debetnú kartu k jej bankovému účtu.
- 6 Osem mesiacov mala VC platiť BG len mesačné úroky z pôžičky. Následne si trikrát – v decembri 2016, v januári 2017 a v septembri 2017 – mala od BG vziať pôžičku vo výške 200 BGN zakaždým s rovnakou mesačnou úrokovou sadzbou 80 BGN.
- 7 Po tom, ako jej prišli peniaze na účet, sa VS v sprievode BG mala odobrať k bankomatu, debetnou kartou si vybrať svoje peniaze, celú sumu úrokov z úveru dlhovaných za daný mesiac vyplatiť v hotovosti BG, zvyšok vybraných peňazí si nechať pre seba a debetnú kartu odovzdať BG.
- 8 VC mala 5. decembra 2017 podať na prokuratúre mesta Plevén trestné oznámenie na BG a mala si dať zablokovať debetnú kartu.
- 9 Plevenski okräžen säd (Krajský súd Plevén, Bulharsko) rozsudkom z 1. októbra 2020 uznal BG za vinného z toho, že v období od apríla 2016 do septembra 2017 ako fyzická osoba živnostenským spôsobom vykonával bankové operácie bez príslušného povolenia podľa ZKI tým, že dvom osobám poskytol sedem hotovostných úverov v celkovej výške 1 030 BGN (približne 525 eur) za úrok.

- 10 Na základe toho bol podľa § 252 ods. 1 NK odsúdený na trest odňatia slobody v trvaní troch rokov, výkon ktorého bol podmienene odložený na skúšobnú dobu v trvaní štyroch rokov, ako aj na trest prepadnutia jednej šestiny dvoch nehnuteľností v meste Kneža a dvoch osobných motorových vozidiel, ktoré sa nachádzali v jeho vlastníctve.
- 11 Proti trestnému rozsudku podal BG odvolanie na Apelativen sad – Veliko Tarnovo (Odvolací súd Veliko Tarnovo, Bulharsko), ktorý tento rozsudok potvrdil rozsudkom z 15. apríla 2021.
- 12 Tento rozsudok BG napadol opravným prostriedkom na vnútroštátnom súde.

Hlavné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 13 V odvolacom konaní BG uviedol, že jeho konanie od začiatku nebolo trestným činom podľa § 252 ods. 1 NK. Podľa jeho názoru ZKI neobsahuje legálnu definíciu bankového obchodu. Hlavný znak činnosti bánk spočíva v tom, že od verejnosti prijímajú vklady alebo iné návratné finančné prostriedky, ktorými poskytujú úvery, a táto činnosť podlieha právnej úprave udeľovania povolenia. Ak finančné inštitúcie alebo fyzické osoby živnostenským spôsobom poskytujú finančné prostriedky, ktoré neprevzali ako vklady od verejnosti, v rozpore s právnou úpravou odchylnou od právnej úpravy udeľovania povolenia (právna úprava registrácie, prihlasovania alebo všeobecná úprava), nie je možné to považovať za vykonávanie bankových obchodov bez príslušného povolenia.
- 14 V kasačnom konaní BG žiadal, aby vnútroštátny súd využil svoju právomoc podľa vnútroštátneho práva a oslobodil ho, keďže nie je preukázané, že poskytoval pôžičky za úrok.
- 15 Prokurátor, ktorý sa zúčastňoval na odvolacom konaní, nezaujal žiadne stanovisko k vyjadreniu BG, podľa ktorého on nespáchal trestný čin podľa § 252 ods. 1 NK. Ani v kasačnom konaní sa k tejto otázke nevyjadril prokurátor Värchovna kasacionna prokuratura (Prokuratúra pri Najvyššom kasačnom súde, Bulharsko). Namieta však proti tvrdeniu obžalovaného, že v konaní nebolo preukázané poskytnutie pôžičky za úrok.

Krátke odôvodnenie podania návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 16 V kasačnom konaní koná vnútroštátny súd ako posledná tretia inštancia aplikácie práva. Úlohou vnútroštátneho súdu je rozhodnúť, či druhostupňový súd na základe skutkového stavu, ktorý považoval za preukázaný dôkazmi predloženými v konaní, správne uplatňoval hmotné právo (NK).
- 17 Vnútroštátny súd je podľa vnútroštátneho práva oprávnený oslobodiť obžalovaného, keď skutočnosti pripúšťajú záver, že obžalovaný nespáchal skutok, ktorý mu je kladený za vinu, alebo ak jeho skutok od začiatku nie je trestným

činom. Je tiež oprávnený zmeniť rozsudok odvolacieho súdu a na základe skutočností, na ktorých obžalovaný postavil svoju obhajobu, právne kvalifikovať jeho skutok ako iný trestný čin, za ktorý hrozí trest rovnaký alebo miernejší ako za trestný čin, zo spáchania ktorého bol uznaný vinným.

- 18 Na to, aby mohol posúdiť, či by mal využiť niektoré z týchto oprávnení – vrátane úlohy jeho dlhoročnej a až donedávna nezmenenej judikatúry, podľa ktorej je živnostenské poskytovanie hotovostného úveru fyzickou osobou („úžera“) trestným činom podľa § 252 ods. 1 NK, potrebuje vnútroštátny súd vyjasnenie významu článku 4 ods. 1 bodov 1 a 42 nariadenia v spojení s článkom 9 ods. 1 smernice a bodmi 1 a 2 prílohy I smernice, ktoré spolu tvoria právny rámec, ktorý stanovuje pravidlá pre prístup k vykonávaniu činností úverovej inštitúcie.
- 19 Aj keď odôvodnenie 42 smernice prenecháva členským štátom, aby samy určili, ktoré skutky vo finančnom a bankovom sektore majú byť stíhané ako trestné činy, v tomto prípade je výklad uvedených ustanovení práva Únie relevantný pre určenie skutočného obsahu jednotlivých znakov skutkovej podstaty trestného činu podľa § 252 ods. 1 NK, ktorý na vnútroštátnej úrovni chráni harmonizovaný rámec bankového a finančného sektora pred možnými trestnoprávnymi útokmi.
- 20 V prípade trestného činu, zo spáchania ktorého bol BG uznaný vinným, ide o ustanovenie, ktoré bolo do NK zavedené v roku 1995 v reakcii na prechod na trhové hospodárstvo po demokratických zmenách v Bulharskej republike a s tým súvisiace zmeny v hospodárskej oblasti. Bolo zavedené, aby chránilo finančný systém, najmä bankovú oblasť, pred neregulovaným vstupom nových právnych subjektov (takzvané „finančné pyramídy“) na trh a pred činnosťami, ktoré negatívne ovplyvňujú jeho normálne fungovanie a stabilitu.
- 21 Bulharské trestné právo nepozná trestnú zodpovednosť podnikov, z dôvodu čoho môžu trestný čin spáchať iba príčetné dospelé (po dovŕšení 18. roku veku) alebo maloleté (po dovŕšení 14. roku veku) fyzické osoby. V oblasti súkromného práva môžu fyzické osoby poskytovať peňažné pôžičky s úrokmi, ak si to písomne dohodli s príjemcom úveru.
- 22 Vo vzťahu k trestným činom podľa § 252 ods. 1 NK sa vytvorila judikatúra, podľa ktorej poskytovanie pôžičiek medzi právnickými a/alebo fyzickými osobami vo všeobecnosti nie je trestným činom, ak sa uskutoční len jednorazovo a nie systematicky, živnostensky a ako zdroj príjmu pre osobu, ktorá úver poskytuje.
- 23 Podľa ZKI je banka (úverová inštitúcia) právnická osoba, ktorá prijíma vklady alebo iné návratné peňažné prostriedky od verejnosti a vo vlastnom mene a na vlastné riziko poskytuje úvery alebo iné formy financovania. Tým sú vlastne vymenované transakcie typické a charakteristické pre každú bankovú (úverovú) inštitúciu: prijímanie vkladov a poskytovanie úverov. Zákon však neukladá bankám povinnosť poskytovať úvery výlučne z prijatého vkladového kapitálu. Preto sa vychádza z toho, že po tom, ako zákonodarca stanovil trestnosť vykonania akéhokoľvek bankového obchodu bez povolenia, platí to aj pre

- bankový úver, ktorý podľa ZKI podlieha schvaľovacej (povoľovacej) právnej úprave.
- 24 Táto judikatúra bola v jednotlivých (doterajších) rozhodnutiach vnútroštátneho súdu opustená. Vychádza sa z toho, že živnostenské poskytovanie úročených pôžičiek z prostriedkov, ktoré neboli prijaté ako vklady od verejnosti (takzvaná „úžera“), nemožno definovať ako „bankový obchod“. Týmito rozhodnutiami kasačný súd v príslušných trestných veciach obžalovaných oslobodil, s odôvodnením, že ustanovenie § 252 ods. 1 NK je uplatniteľné iba na činnosti, pre ktoré je stanovená schvaľovacia (povoľovacia) právna úprava.
 - 25 Podľa ZKI je finančnou inštitúciou osoba, ktorá nie je inštitúciou a nie je ani priemyselnou holdingovou spoločnosťou a ktorej hlavná činnosť spočíva najmä v tom, že poskytuje úvery z prostriedkov, ktoré neboli prijaté ako vklady alebo iné návratné peňažné prostriedky od verejnosti. Keďže v prípade poskytovania úveru z takýchto prostriedkov ide o finančný obchod, pre ktorý je v ZKI stanovená právna úprava registrácie a nie právna úprava povoľovania, živnostenské vykonávanie príslušnej činnosti v tomto prípade nie je trestným činom.
 - 26 Vnútroštátny súd potrebuje výklad definície úverovej inštitúcie v zmysle článku 4 ods. 1 bodu 1 nariadenia, aby sa vyjasnilo, či použitie konjunkcie „a“, ktorá spája činnosť prijímania vkladov alebo iných návratných peňažných prostriedkov od verejnosti s činnosťou poskytovania úverov, znamená, že úverové inštitúcie smú poskytovať úvery len z prijatých finančných prostriedkov a úvery nesmú poskytovať aj z prostriedkov, ktoré získali z iných zdrojov, napr. vybraných poplatkov, úrokov atď.
 - 27 Pochybnosť, aký konkrétny význam má definícia v článku 4 ods. 1 bode 1 nariadenia, spočíva aj na výslovnom zákaze prijímať vklady alebo iné návratné zdroje od verejnosti osobám alebo podnikom, ktoré nie sú úverovými inštitúciami, stanovenom v článku 9 ods. 1 smernice, ako aj na ustanoveniach bodov 1 a 2 prílohy I smernice, v ktorých sú obe činnosti uvádzané navzájom oddelene.
 - 28 Vnútroštátny súd má ťažkosti aj pri výklade definície pojmu „povolenie“ v zmysle článku 4 ods. 1 bodu 42 nariadenia, keďže tento nástroj udeľuje právo na výkon obchodnej činnosti v rámci stanovenom týmto nariadením a smernicou.
 - 29 Podľa článku 4 ods. 1 bodu 26 nariadenia a článku 34 smernice môžu finančné inštitúcie vykonávať operácie uvedené v prílohe I. Bod 2 tejto prílohy sa vzťahuje na poskytovanie pôžičiek, najmä spotrebiteľských úverov. Preto má pre vnútroštátny súd zásadný význam, aby sa vyjasnilo, či výraz „nástroj, ktorý vydali orgány v akejkoľvek podobe a prostredníctvom ktorého sa udeľuje oprávnenie na podnikanie“ v článku 4 ods. 1 bode 42 nariadenia zahŕňa tak povolenie (v rámci systému udeľovania povolení), ako aj vyhotovenie listiny (v rámci systému týkajúceho sa registrácie).
 - 30 Vnútroštátny súd žiada, aby Súdny dvor prejednal návrh na začatie prejudiciálneho konania v nalievavom prejudiciálnom konaní podľa článku 107

Rokovacieho poriadku Súdneho dvora. Konanie v oboch úsekoch trestného konania (prípravné a súdne konanie) trvá už šesť rokov, počas ktorých bolo voči BG uložené zaistenie dvoch nehnuteľností (ktoré sú v spoluvlastníctve tretej osoby) prostredníctvom zákazu nakladania a zaistenie dvoch osobných motorových vozidiel patriacich BG. Stalo sa tak na účely zaistenia výkonu trestu stanoveného podľa § 252 ods. 1 NK. Hrozí skutočné riziko porušenia práva na spravodlivý proces podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane základných ľudských práv a slobôd vo vzťahu k požiadavke primeranej dĺžky konania a právnej istoty, ktoré sú prostredníctvom článku 6 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii súčasťou práva Únie ako všeobecné zásady.

PRACOVNÝ DOKUMENT